

ALAIN RENAULT

*Οι Επαναστάσεις
του Πανεπιστημίου*

*Δοκίμιο για τη νεωτερικότητα
της Παιδείας*

ΜΕΤΑΦΡΑΣΗ-ΠΡΟΛΟΓΟΣ
ΓΙΩΡΓΟΣ ΣΤΑΜΕΛΟΣ
ΚΩΣΤΑΣ ΚΑΡΑΝΑΤΣΗΣ

ALAIN RENAUT

ΟΙ ΕΠΑΝΑΣΤΑΣΕΙΣ ΤΟΥ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟΥ

Δοκίμιο για τη νεωτερικότητα της Παιδείας

Το ζήτημα των πανεπιστημίων, που αποφεύγεται επί πολύ και από τους πάντες, τίθεται εκ νέου σήμερα και μάλιστα με τρόπο πιεστικό, καθώς στα ανώτατα ιδρύματα παρουσιάζεται ανεπάρκεια υλικοτεχνικής υποδομής –για έναν πληθυσμό που πενταπλασιάστηκε από το 1968–, δυσαναλογία μεταξύ θεωρητικών και θετικών σχολών, χαμηλά ποσοστά επιτυχίας, ανικανότητα προσαρμογής τους στις επιτακτικές αντιθέσεις του σύγχρονου κόσμου. Οι μεταρρυθμίσεις βέβαια δεν έλειψαν τα τελευταία χρόνια, θα λέγαμε μάλιστα ότι διαδέχτηκαν, η μια την άλλη, με έναν τόσο γρήγορο ρυθμό που είναι σήμερα απαραίτητο να διακοπούν προσωρινά ώστε να δοθεί ο χρόνος να σκεφτούμε σε βάθος το τι μπορεί και τι οφείλει να είναι το πανεπιστήμιο στην εποχή της δημοκρατίας. Ο Alain Renaut περιγράφει σε τούτο το βιβλίο την ιστορία των επαναστάσεων του πανεπιστημίου από την ίδρυσή του κατά το Μεσαίωνα μέχρι τις σύγχρονες συζητήσεις των Αμερικανών, περνώντας από το γερμανικό μοντέλο του 1809 και τον γαλλικό ρεπουμπλικανικό ελιτισμό γύρω στα 1880. Ξεκινώντας από το ιστορικό αυτό πανόραμα που αντανακλά το μέλλον του θεσμού, ανοίγει προοπτικές στοχεύοντας την ενσωμάτωση του πανεπιστημίου στην εξέλιξη της νεωτερικότητας που συνοδεύει τη δυναμική των δημοκρατικών κοινωνιών.

Ο Alain RENAUT, απόφοιτος της *École normale supérieure* και *agrégé* της φιλοσοφίας, διδάσκει στη Σορβόνη. Έχει γράψει πληθώρα έργων πολιτικής φιλοσοφίας μεταξύ των οποίων: *Le système du droit* (PUF), *L'ère de l'individu* (Gallimard), *Sartre: le dernier philosophe* (Grasset). Σε συνεργασία με τον Luc Ferry επιμελήθηκαν το τχ. 68 του περιοδικού *La Pensée* (Grasset) και το *Heidegger et les modernes* (Grasset).

Gutenberg

ISBN 960-01-0916-8

ΚΚ 9551194

9 789600 109160

ALAIN RENAUT

Οι Επαναστάσεις του Πανεπιστημίου

Δοκίμιο για τη νεωτερικότητα της Παιδείας

Μετάφραση: Κώστας ΚΑΡΑΝΑΤΣΗΣ – Γιώργος ΣΤΑΜΕΛΟΣ

σσ. 388 (14 × 20,5 εκ.)

© Copyright: Gutenberg, 2002

Πρώτη έκδοση: Μάιος 2002

Δικαιούχος: ΓΙΩΡΓΟΣ ΔΑΡΔΑΝΟΣ

Χαρ. Τρικούπη 99 - 114 73, Αθήνα

Τηλ.: 3642003 - 3641996 - 3641979

Fax: 3642030 - 3611384

e-mail: gut_ub@otenet.gr

Μορφολογία - Τεχνική επιμέλεια: *Χρήστος ΣΤΑΥΡΟΠΟΥΛΟΣ*

Επεξεργασία κειμένου - Σελιδοποίηση: *Δέσποινα ΓΑΤΗ*

Διορθώσεις: *Νίκος Ν. ΝΙΚΟΛΟΠΟΥΛΟΣ*

Μοντάζ: *Ντίνα ΑΓΓΕΛΟΥ*

Στίχημο εξωφύλλου: *Κυριάκος ΑΘΑΝΑΣΙΑΔΗΣ*

Αρ. έκδοσης 2224

Κωδ. Κατ. 9551194

ISBN 960-01-0916-8

Απαγορεύεται η αναδημοσίευση και γενικά η ολική, μερική ή περιληπτική αναπαραγωγή και μετάδοση έστω και μίας σελίδας του παρόντος βιβλίου, κατά παράφραση ή διασκευή με οποιοδήποτε τρόπο (μηχανικό, ηλεκτρονικό, φωτοτυπικό, κ.λπ. - Ν. 2121/93, άρθ. 51).

Π Ε Ρ Ι Ε Χ Ο Μ Ε Ν Α

Εισαγωγή για την ελληνική έκδοση 11

ΕΙΣΑΓΩΓΗ 35

Λέξεις και καταστάσεις 39

Το ζήτημα των Πανεπιστημίων 44

Η φτώχεια του πανεπιστημιακού περιβάλλοντος 46

Η μιζέρια του Πανεπιστημίου ως όψη της πολιτικής 49

Η μεταβολή της κοινωνικής εικόνας του Πανεπιστημίου 54

Έλλειμμα προβληματισμού 57

Μία γαλλική εξαίρεση: Les Grandes Ecoles 60

Ένα εμπόδιο στη σκέψη: Η έκρηξη της πανεπιστημιακής

δημογραφίας 69

Το ζήτημα των πανεπιστημίων σήμερα 75

ΠΡΩΤΟ ΚΕΦΑΛΑΙΟ

Η Επινόηση των Πανεπιστημίων 81

Ένα μεσαιωνικό μοντέλο; 82

Μία απόκλιση χωρίς επιστροφή; 85

Η περίπτωση του Παρισιού: από τις «Σχολές» στο Πανεπιστήμιο 88

Η ανάδυση του παρισινού Πανεπιστημίου: 1200, 1215 91

Το «Πανεπιστήμιο των διδασκάλων και των μαθητών

του Παρισιού» 97

Το μεσαιωνικό Πανεπιστήμιο ως συντεχνία 101

Ανεξαρτησία ή προνόμιο; 107

Συντεχνία και μονοπώλιο 110

Το Πανεπιστήμιο, «πράγμα της Εκκλησίας» 114

Η νεωτερικότητα ως εκκοσμίκευση 117

Στοιχεία που επιζούν από το παρελθόν 121

Η σύγχρονη επανάληψη: το παράδειγμα του Καναδά 129

Η αυτοκράτορική νεωτερικότητα: από τον Καναδά στη Γαλλία 136

ΔΕΥΤΕΡΟ ΚΕΦΑΛΑΙΟ

<i>Η Γερμανική Αναφορά</i>	145
Η γέννηση του γερμανικού ονείρου	147
«Πρέπει να αποκτήσουμε πανεπιστήμια ανάλογα με τα γερμανικά»	151
Η αυτονομία του Πανεπιστημίου ως εσωτερική απαίτηση	156
Η αυτονομία ως εξωτερική απαίτηση	160
Η ίδρυση του Πανεπιστημίου του Βερολίνου (1802-1812)	164
Η συζήτηση των Γερμανών φιλοσόφων για το Πανεπιστήμιο	167
Ένα ιδεαλιστικό Πανεπιστήμιο	171
Ένας νεωτερικός επαναπροσδιορισμός του Πανεπιστημίου	175
Η πανεπιστημιακή κρίση του 18ο αιώνα	178
Πανεπιστήμια ή ειδικές Σχολές;	183
Η λύση του Humboldt: «Παιδεία μέσω επιστήμης»	185
«Η αναζήτηση της επιστήμης ως αυτοσκοπός»	187
Η επιστήμη ως «ηθική αγωγή»	189
Εξωτερική αυτονομία: η ήττα του Fichte	192
Εκκλησιαστικές μορφές του γερμανικού Πανεπιστημίου	196
Ένα γερμανικό μοντέλο:	201
Να ξεχάσουμε το Βερολίνο;	205
Νέα διαμάχη των Σχολών:	209
Το τέλος των πανεπιστημίων:	215

ΤΡΙΤΟ ΚΕΦΑΛΑΙΟ

<i>Ο Ρεπουμπλικανικός Ελιτισμός</i>	225
1875-1896: η αναγέννηση των γαλλικών πανεπιστημίων	226
Ο ρόλος του Louis Liard: ένας Γάλλος φιλόσοφος του Πανεπιστημίου	229
Το αυτοκρατορικό Πανεπιστήμιο	236
1815-1875: θάνατος και επιβίωση του ναπολεόντειου Πανεπιστημίου	239
Το νομοσχέδιο του Duruy και η τύχη της αυτονομίας	243
Η ελευθερία της ανώτατης εκπαίδευσης	247
Ο ρεπουμπλικανισμός και η δημόσια αγωγή	253
Νεωτεριζότητα και ρεπουμπλικανισμός	260
Η αναταραχική της Σορβόνης (1885-1896)	264

Η ρεπουμπλικανική θεωρία του Πανεπιστημίου	266
Ειδικότητες και γενική Παιδεία	270
Ρεπουμπλικανισμός και θετικισμός	273
Η διένεξη για τη Νέα Σορβόνη (1910-1914)	276
Θυσιάζοντας τον ρεπουμπλικανικό ελιτισμό	283

ΤΕΤΑΡΤΟ ΚΕΦΑΛΑΙΟ

<i>Παιδεία ή Επαγγελματοποίηση;</i>	291
Η επαγγελματοποίηση: μόσχευμα στη νεωτεριζότητα;	294
Η γέννηση του αμερικανικού Πανεπιστημίου: ένα αγγλικό μοντέλο;	300
Από το Βερολίνο, στο Harvard: το γερμανικό μοντέλο στην υπηρεσία της επαγγελματοποίησης	306
Η Παιδεία του επαγγελματισμού υπό αμφισβήτηση	311
Από την επαγγελματοποίηση στο «πολυεπιστήμιο»	314
Για μια γενική Παιδεία	320
Η θετική διάκριση και η πολιτικοποίηση του Πανεπιστημίου	327
Οικουμενισμός και Δημοκρατία	336
Πανεπιστημιακή Παιδεία ή πολιτιστική διαφοροποίηση	340
ΠΡΟΟΠΤΙΚΕΣ	351
Η εγκαθίδρυση ενός μορατόριουμ μεταρρυθμίσεων	352
Για την οργάνωση της συζήτησης	363
Να θεσμοθετηθεί η αυτονομία	368
Να προωθηθεί η γενική Παιδεία	379